

Мирјана Закић*

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
Катедра за етномузикологију

Сања Ранковић**

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
Катедра за етномузикологију

ЖЕНСКО ЛИДЕРСТВО У ОКВИРУ ПРОФЕСИОНАЛНИХ АНСАМБАЛА НАРОДНИХ ИГАРА И ПЕСАМА У СРБИЈИ

Апстракт: Сагледавање женског лидерства у овом раду биће остварено разматрањем професионалних биографија двеју жена које су у функцији директора управљале сценским представљањем народне игре и музике у Србији. Једна од њих је Олга Сковран, која је утемељила фолклорни професионализам у Србији и региону и основала Ансамбл „Коло” у коме је била директорка од 1948. године до 1965. године. Друга жена је Снежана Јовановић, која је од 2013. године све до данас на челу Ансамбла народних игара и песама Косова и Метохије „Венац” из Грачанице. У раду ће бити сагледане професионалне позиције ове две женске фигуре које су радиле у историјски различитим временима. Поред тога, посебна пажња посвећена је дефинисању лидерства у оквиру две временске и просторне димензије, као и компетенција које су неопходне за руковођење професионалним ансамблом у специфичним политичким, економским, уметничким и другим условима.

Кључне речи: женско лидерство, Олга Сковран, Снежана Јовановић, Ансамбл „Коло”, Ансамбл „Венац”.

Разматрање женских активности у креирању глобалне историје музике заступљено је у различитим дисциплинама, посебно након експанзије феминистичких музичких истраживања током последњих деценија XX века.¹ У оквиру етномузикологије

---

*Контакт ауторке: mira.zakic@gmail.com.

**Контакт ауторке: sanjaetno@gmail.com.

настале су бројне студије које се баве женама као извођачима и ствараоцима, са посебним освртом на проблеме са којима се оне сусрећу у жељи да испоље свој музички таленат.² Ипак, најмање пажње је посвећено женском културном лидерству као сфери исказивања специфичне улоге жена у креирању културне политике на локалном и државном нивоу.³ Имајући у виду претпоставке о женским компетенцијама и стереотипима о родним улогама важно је усредсредити се на шири контекст њиховог деловања.⁴ У том смислу, интригантна је лидерска позиција жена у руковођењу професионалним фолклорним ансамблима у Србији. Њихово прегалаштво се овога пута сагледава кроз значајну и успешну активност Олге Сковран – оснивача и прве директорке Ансамбла народних игара и песама „Коло” у Београду, и Снежане Јовановић – директорке Ансамбла народних игара и песама Косова и Метохије „Венац” из Грачанице. Лидерска позиција ових жена испољава се у различитим историјским периодима (средином XX века и у почетним деценијама XXI века), те у различитим културним и политичким околностима. Својим лидерским способностима и уметничким деловањем оне су допринеле успостављању, неговању и развоју професионалних фолклорних ансамбала у Србији.

Активност Олге Сковран у фолклорном професионализму

Расветљавање личности Олге Сковран као кореографа и дугогодишњег директора Ансамбла „Коло” захтева увид у културно-историјски контекст времена у коме је живела и стварала. Наиме, формирање ФНРЈ – Федеративне Народне Републике Југославије после Другог светског рата, као државе са комунистичким уређењем, подразумевало је идеологију која је усмерена на једнакост свих народа исказану у

---

¹ Iva Nenić, „Uneven Terrains of Struggle: Towards the Transformative Notion of Female Music Leadership”, у: Iva Nenić and Linda Cimardi (ур.), *Women's Leadership in Music: Modes, Legacies, Alliances*, Bielefeld, transcript Verlag, 2023, 15–33.

² Видети више: Ellen Koskoff, *Women and Music in Cross-Cultural Perspective*, New York, Greenwood Press, 1987; Pirkko Moisala, Beverly Diamond, *Music and Gender*, Urbana and Chicago, University of Illinois Press, 2000; Tullia Magrini, *Music and Gender. New Perspectives from the Mediterranean*, Chicago and London, University of Chicago Press, 2003; Iva Nenić, *Guslarke i sviračice na tradicionalnim instrumentima u Srbiji: identifikacija zvukom*, Beograd, Clio, 2019.

³ Ова студија је настала као резултат рада на пројекту ФЛИМ („Female Leadership in Music: a Cross-Genre research of Women's Roles, Agency and Collaborative Music-Making Practices in Serbia” / „Лидерство жена у музици: истраживање женских улога моћи деловања и колаборативних музичких пракси у трансжанровском контексту”) у оквиру програма ПРОМИС Фонда за науку Републике Србије. Пројекат је реализован од стране Факултета музичке уметности у Београду у сарадњи са Факултетом драмских уметности у Београду.

⁴ Видети: Karin Klenke, *Women in Leadership: Contextual Dynamics and Boundaries*, United Kingdom, Emerald Publishing, 2018, 10, 20; Louise Wrazen, „Daughters of tradition, mothers of invention: music, teaching, and gender in evolving contexts”, *Yearbook for Traditional Music*, 42, 2010, 44.

синтагми „братство – јединство”. Комунистичка партија Југославије (КПЈ) је креирала комплетан друштвени живот становништва и у потпуности следила совјетски модел организовања државе, друштва и културе.⁵ Владајући политички кругови, као и председник земље Јосип Броз Тито, убрзо су увидели да се у оквиру фолклорне уметности пружа могућност идеолошког деловања на омладину и коришћења потенцијала традиционалне музике и плеса у функцији културне револуције и промоције саме државе.⁶ Тако је у послератном периоду настао велики број аматерских културно-уметничких друштава у којима се кроз музику и плес подстицао мултикултурализам са тенденцијом да се ублаже разлике међу народима и умање верски утицаји.⁷ У том смислу, новоформирана држава је имала потребе за деловањем на пољу културне дипломатије и формирањем професионалног фолклорног ансамбла који би је представљао у свету. Зато је на предлог Министарства просвете Влада Народне Републике Србије 15. маја 1948. године у Београду основан први фолклорни ансамбл на територији Федеративне Народне Републике Југославије, под називом Ансамбл народних игара Народне Републике Србије.⁸ Током 1953. године ова уметничка кућа је добила данашњи назив – Ансамбл народних игара и песама Србије „Коло”.⁹

Први директор Ансамбла „Коло” била је Олга Сковран која је на тој позицији провела своје најплодније године рада – од оснивања 1948. до 1965. године. Током овог периода поставила је основе фолклорног професионализма у Србији и Југославији исказавши се као директор, педагог и кореограф.¹⁰ Олга Сковран је рођена 1908. године у Панчеву, где је завршила основну школу и гимназију. За време

⁵ Zoran Janjetović, *Od internacionale do komercijale (popularna kultura u Jugoslaviji 1945–1991)*, Beograd, Institut za novu istoriju Srbije, Biblioteka „Studije i monografije”, 2011, 31.

⁶ Видети: Богданка Ђурић, *Олга Сковран: Коло с љубављу*, Београд, Ансамбл народних игара и песама Србије „Коло”, 2021, 53; Сања Ранковић, *Певачка пракса ансамбла народних игара и песама Србије КОЛО*, Београд, Ансамбл народних игара и песама Србије „Коло”, 2022, 24.

⁷ Anthony Shay, *Choreographic Politics. State Folk Dance Companies, Representation and Power*, Middletown, Connecticut, Wesleyan University Press, 2002, 114; Дуња Њаради, *Књига о плесу: традиције, теорије, методи*, Београд, Ансамбл народних игара и песама Србије „Коло”, 2018, 65–66.

⁸ Документ о формирању „Кола” налази се урамљен у канцеларији директора ове институције и у њему пише: „Влада НР Србије, на предлог Министарства просвете, донела је одлуку да се оснује Ансамбл народних игара НР Србије. Ово је први Ансамбл у нашој земљи. Ансамбл ће одмах почети са радом како би прво његово излагање пред публику било маја 1948. године. Стални Ансамбл народних игара Србије неговаће игре свих народа. При ансамблу радиће и Школа за фолклор, коју ће посећивати чланови Ансамбла. Посетиоци ће, поред фолклора, учити у школи глуму, балет, историју музике и друго. Они ће се у овој школи оспособити за наставнике фолклорних одсека који ће се основати по свим музичким школама у земљи. Београд 1948. година.” Више видети у: Љиљана Кузмановић Тубић, *Коло национални ансамбл*, Београд, Ансамбл „Коло”, 2008, 6.

⁹ Олга Сковран, „Сценска примена народних игара у ансамблу Коло”, *Годишњак града Београда*, XI–XII, 1964/65, 434.

¹⁰ Богданка Ђурић, *op. cit.*, 37.

школовања прикључила се Соколском друштву¹¹ у Београду, а касније уписала Филозофски факултет који није завршила због тога што је породица имала финансијских потешкоћа. Знања која је стекла учествујући у соколском покрету као руководилац дечјих и омладинских група, у КУД-у „Иво Лола Рибар”, на позицији професора физичког у Другој женској гимназији, као и на курсевима из народних игара које су организовале етнокорелози Љубица и Даница Јанковић, помогла су јој да после Другог светског рата фундаира фолклорни професионализам у Југославији и региону. Овај задатак је био веома захтеван будући да у том тренутку није постојала адекватна образовна институција за школовање професионалних играча. Тако су прве генерације запослених доминантно чинили аматери из радничких породица и омладина којој је недостајало опште, али и плесно образовање.¹² Како би надоместила њихово непознавање фолклорне уметности, Олга Сковран је осмислила образовни програм и окупила тим стручњака који ће га реализовати. Тако је практични рад играча текао током преподнева, а у послеподневним сатима, након посла, организовано је њихово образовање из области историје музике, историје плеса, етнологије, хорског певања и солфеђа.¹³ Будући да је већина чланова Ансамбла потицала из економски сиромашних породица, Олга Сковран је пред важна путовања и сусрете са светским државницима спроводила обуку из бонтона, коришћења есцајга и лепих манира.

Своје искуство из соколског покрета Олга Сковран је пренела и на играче „Кола” радећи са њима на култури покрета и стварајући прве кореографије које су до данас део репертоара овог ансамбла. Играчки часови које је радила са Ансамблом били су детаљно осмишљени и описани у *Радној свесци*, која се и данас чува у Ансамблу „Коло”. Како би члановима „Кола” приближила традиционалне плесове често је доводила играче из сеоских средина који су демонстрирали извођачки стил карактеристичан за њихову локалну средину.¹⁴ Поред свеске за припреме играчких часова, Олга Сковран је водила посебну књигу у којој је уписивала своје утиске о уметничким достигнућима сваког играча појединачно, али и податке о њиховом пореклу и друго. То јој је омогућило да при креирању кореографија адекватно изабере солисте који ће на најбољи начин интерпретирати одређени драмски лик.¹⁵ Свој изузетан стваралачки потенцијал преточила је у 25 кореографија, које су

---

¹¹ Ради се о организацији коју је 1882. године покренуо Мирослав Тирш у Прагу без ограничења чланства у погледу расне, верске или родне припадности. Циљ удружења је био „да млади телесним вежбама и гимнастиком постану физички здраве особе, морално јаки и национално свесни људи, код којих се развијају родољубива осећања и међу којима се шири идеја Словенске сарадње и заједништва”. У Београду је ово удружење основано 1882. године. Видети више: Богданка Ђурић, *op. cit.*, 2021.

¹² Дуња Њаради, *op. cit.*, 67.

¹³ Богданка Ђурић, *op. cit.*, 48–51.

¹⁴ *Ibid.*, 41.

¹⁵ *Ibid.*, 45–46.

презентовале плесне карактеристике различитих делова Југославије. Међу којима посебно место имају „Игре из Србије” које се и данас сматрају репертоарским симболом ове институције. Специфичност њеног стваралаштва обележило је познавање сценских правила, креативно обликовање сценских слика и изузетан смисао за умрежавање симфонизираних музичких пратње са играчким обрасцима од којих су многи креирани или битно измењени у односу на теренске податке.

Допринос фолклорном професионализму Олга Сковран није оставила само на уметничком пољу, већ је била изузетно успешна и као руководилац у осмишљавању структуре управљања и функционисања читаве институције, вођењу политике запошљавања различитих кадрова, креирању садржаја рада и репертоара оријентисаног на игре свих народа Југославије, менаџерском пословању (уговарању концерата и других активности) и вођењу културне дипломатије Југославије. Под њеним руководством Ансамбл „Коло” је реализовао бројне концерте на најзначајнијим светским сценама праћене сусретима са тада актуелним државницима.¹⁶ Поред тога, ови концерти су претходили значајним дипломатским догађајима које је спроводила Влада Југославије. Тако је „Коло” имало значајну улогу у представљању југословенске народне уметности капиталистичком свету и ‘рушењу’ предрасуда о Југославији као комунистичкој земљи. У том смислу су организована гостовања у Швајцарској 1950. године, Америци (1956. године), Аустралији (1959. године), Јапану (1959. године), Немачкој (1963. године) итд. Посебан задатак у зближавању са другим културама Ансамбл је имао 1955. године када су организоване вишемесечне турнеје у земљама које су припадале Покрету несврстаних (Кини, Индији, Египту, Бурми, Мароку, Тунису, Индонезији и другим државама).

На основу свега реченог може се закључити да широки спектар способности, знања и талената дефинишу Олгу Сковран као неприкосновену лидерку у фолклорном професионализму Југославије и региона. О њеном животу и посвећеном деловању сведочи публикована књига некадашње играчице Богданке Ђурић, у којој се истиче Олгина правичност, ауторитативност и поштовање принципа „ред, рад и дисциплина”.¹⁷ Сећања на њу и приче о њој и данас су живе у фолклорном свету, тако да се око лика и дела ове жене створио својеврсни урбани мит.

---

¹⁶ Током вишедеценијског представљања фолклорне уметности у иностранству, уметници Ансамбла „Коло” гостовали су на престижним светским сценама као што су Метрополитен опера (The Metropolitan Opera), Карнеги хол (Carnegie Hall), Палата Шајо (Theatre National de Chaillot), Фениче театар (Teatro la Fenice), Бољшој театар (Большой театр), Кембриџ театар (Cambridge Arts Theatre), Опера Хаус у Сиднеју (Sydney Opera House) и друге.

¹⁷ Богданка Ђурић, *op. cit.*, 38.

Лидерска позиција Снежане Јовановић у фолклорном професионализму Косова и Метохије

Снежана Јовановић, рођена 1980. године у Приштини, обавља функцију директорке професионалног Ансамбла народних игара и песама Косова и Метохије „Венац” у Грачаници, од 2013. године. На ову функцију постављена је од стране локалних власти, у циљу успешнијег финансијског пословања овог Ансамбла и унапређења његовог начина рада. Специфичност руковођења таквом културном установом у датим политичким околностима (непосредно након бомбардовања Србије и масовног протеривања Срба са косовскометохијских огњишта) подразумевала је велику одговорност не само за “Венац” као институцију, већ и за целокупну српску заједницу на овом простору. У решавању тада актуелних проблема (административног седишта, простора и техничке опремљености за рад, архиве и недостатка стручних кадрова) Снежанин образовни профил и искуства која је стицала током и након завршених студија предузетништва и маркетинга на Економском факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици били су од вишеструке користи. Другим речима, њена стручна компетенција напореда са изузетним организационим способностима трасирала је пут ка разрешавању већине техничких, правних и административних проблема. И поред чињенице да Снежанино образовање не припада домену уметности, учила је недостатак програмске стратегије и креирања уметничког рада Ансамбла. Ради успостављања одговарајућег програмског и уметничког садржаја Ансамбла иницирала је сарадњу са образовним и културним институцијама и оформила Уметнички савет, састављен од еминентних стручњака из области културе и професора са Катедре за етномузикологију Факултета музичке уметности у Београду. С обзиром на изостанак могућности запошљавања већег броја радника, сама је преузела функцију уметничког директора, ангажман на пољу маркетинга и вођење финансијских послова. Остварени вишеструки доприноси током Снежаниних претходних десет година руковођења Ансамблом „Венац” сагледиви су у следећим достигнућима: обезбеђивању просторија за рад Ансамбла у оквиру Дома културе у Грачаници; повећању броја стално запослених и хонорарних сарадника; побољшању техничких услова за рад; увећању броја целовечерњих концерата (на преко 50 на годишњем нивоу у земљи и иностранству) уз проширење репертоара новим кореографијама; остварењу значајне видљивости деловања Ансамбла поставком његових резултата на јавним друштвеним мрежама; оснивању омладинског ансамбла у Грачаници и више дечијих група у српским насељима централног дела Косова и Метохије; заступању идеје о спровођењу етномузиколошких и етнокоролошких истраживања на територији Косова и Метохије; покретању Центра за дигитализацију музичког и плесног материјала „Венца” од 2020. године.

Напредак Ансамбла „Венац” на свим пољима, под руководством Снежане Јовановић, резултирао је развојем фолклорног професионализма са јасним дефинисањем стратегије ове институције која се спроводи у неколико праваца. Један од њих јесте неговање и одрживост нематеријалног културног наслеђа Срба на Косову и Метохији и његова сценска презентација у земљи и иностранству.¹⁸ Поред тога, од посебног значаја је позиционирање „Венца” као изузетно важне и друштвено одговорне институције у повезивању српске заједнице на поменутом простору.

Добри исходи које Снежана Јовановић постиже у раду сведоче о њеној великој посвећености послу и изразитим организационим способностима. Подређујући комплетан приватан живот професионалном ангажовању и истовремено очекујући од запослених висок ниво дисциплине и пословне одговорности, често је наилазила на неразумевање у колективу и у локалној средини. Другим речима, њена преданост раду углавном је тумачена као каријеризам обележен и одлучношћу у примени адекватних правних мера у циљу заштите интереса институције коју заступа. У потпуности свесна своје лидерске позиције у културном миљеу и специфичним друштвено-политичким околностима српске заједнице на Косову и Метохији, чији успех прате постојана спремност на борбу, велика упорност, професионална и стручна компетентност, Снежана истиче и да се жене на овом простору још увек теже упуштају у различите врсте професионалних изазова, те да се задовољавају устаљеним улогама и стереотипима које имају у оквиру патријархалне заједнице.

Закључак

На основу изнетих података о професионалним позицијама Олге Сковран и Снежане Јовановић уочљиви су контекстуални – културно-историјски и друштвено-политички утицаји на обликовање и манифестовање женског лидерства у разним сферама јавног живота. С једне стране, деловање Олге Сковран се одвија у времену социјалистичке Југославије, када је политичка власт иницирала и спроводила културну дипломатију путем презентације фолклорне уметности. То је подразумевало значајну финансијску помоћ Ансамблу „Коло” од стране државе, што је Олги Сковран умногоме олакшало руковођење овом институцијом и трасирало пут у развоју фолклорног професионализма. С друге стране, делатност Снежане Јовановић се реализује у почетним деценијама XXI века када се Република Србија суочава са деликатном политичком ситуацијом на простору Косова и Метохије. Иако временом добијајући државну финансијску помоћ, спровођење идеја и циљева

---

¹⁸ Здравко Ранисављевић, „Кореографске (ре)интерпретације плесног наслеђа Косова и Метохије у пракси националног Ансамбла `Венац’”, у: Драгана Цицковић Сарајлић, Вера Обрадовић, Петар Ђуза (ур.), *Традиционално и савремено у уметности и образовању*, Косовска Митровица, Факултет уметности Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 2018, 361–370.

Ансамбла „Венац” на челу са Снежаном Јовановић пратио је низ отежавајућих околности изазваних немилим савременим послератним збивањима и угрожавањем српских заједница на овој територији.

Образовни профил директорки поменутих државних ансамбала одредио је њихов професионални активизам који је заједнички на пољу успешног организационог устројства, значења и видљивости резултата, као и несебичне посвећености у остваривању највиших домета. Специфичност лидерске позиције Олге Сковран огледа се у њеној непосредној стручно-уметничкој (кореографској) ангажованости због чега је и данас значајно име у свету српског кореографисаног фолклора.

Цитирана дела

Ђурић, Богданка: *Олга Сковран: Коло с љубављу*. Београд: Ансамбл народних игара и песама Србије „Коло”, 2021.

Janjetović, Zoran: *Od internacionale do komercijale (popularna kultura u Jugoslaviji 1945–1991)*. Београд: Institut za novu istoriju Srbije, Biblioteka „Studije i monografije”, 2011.

Klenke, Karin: *Women in Leadership: Contextual Dynamics and Boundaries*. United Kingdom: Emerald Publishing, 2018.

Koskoff, Ellen: *Women and Music in Cross-Cultural Perspective*. New York: Greenwood Press, 1987.

Кузмановић Тубић, Љиљана: *Коло национални ансамбл*. Београд: Ансамбл „Коло”, 2008.

Magrini, Tullia: *Music and Gender. New Perspectives from the Mediterranean*. Chicago and London: University of Chicago Press, 2003.

Moisala, Pirkko; Beverly Diamond: *Music and Gender*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 2000.

Nenić, Iva: *Guslarke i sviračice na tradicionalnim instrumentima u Srbiji: identifikacija zvukom*. Београд: Clio, 2019.

Nenić, Iva: „Uneven Terrains of Struggle: Towards the Transformative Notion of Female Music Leadership”, in: Iva Nenić and Linda Cimardi (Eds.), *Women’s Leadership in Music: Modes, Legacies, Alliances*. Bielefeld: transcript Verlag, 2023, 15–33.

Њаради, Дуња: *Књига о плесу: традиције, теорије, методи*. Београд: Ансамбл народних игара и песама Србије „Коло”, 2018.

Ранисављевић, Здравко: „Кореографске (ре)интерпретације плесног наслеђа Косова и Метохије у пракси националног Ансамбла `Венац`”, у: Драгана Цицковић Сарајлић, Вера Обрадовић, Петар Ђуза (ур.), *Традиционално и савремено у уметности и образовању*. Косовска Митровица: Факултет уметности Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 2018, 361–370.

Ранковић, Сања: *Певачка пракса Ансамбла народних игара и песама Србије КОЛО*. Београд: Ансамбл народних игара и песама Србије „Коло”, 2022.

Сковран, Олга: „Сценска примена народних игара у ансамблу Коло”, *Годишњак града Београда*, XI–XII, 1964/65, 431–464.

Shay, Anthony: *Choreographic Politics. State Folk Dance Companies, Representation and Power*. Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press, 2002.

Wrazen, Louise: „Daughters of tradition, mothers of invention: music, teaching, and gender in evolving contexts”, *Yearbook for Traditional Music*, 42, 2010, 41–61.

Резиме

Имајући у виду претпоставке о женским компетенцијама и стереотипима о родним улогама важно је усредсредити се на шири контекст њиховог деловања. У том смислу, интригантна је лидерска позиција жена у руковођењу професионалним фолклорним ансамблима у Србији. Њихово прегалаштво се овога пута сагледава кроз значајну и успешну активност Олге Сковран – оснивача и прве директорке Ансамбла народних игара и песама „Коло” у Београду, и Снежане Јовановић – директорке Ансамбла народних игара и песама Косова и Метохије „Венац” из Грачанице. Лидерска позиција ових жена испољава се у различитим историјским периодима (средином XX века и у почетним деценијама XXI века), те у различитим културним и политичким околностима. Својим лидерским способностима и уметничким деловањем оне су допринеле успостављању, неговању и развоју професионалних фолклорних ансамбала у Србији.

На основу изнетих података о професионалним позицијама Олге Сковран и Снежане Јовановић уочљиви су контекстуални – културно-историјски и друштвено-политички утицаји на обликовање и манифестовање женског лидерства у разним сферама јавног живота. С једне стране, деловање Олге Сковран се одвија у времену социјалистичке Југославије, када је политичка власт иницирала и спроводила културну дипломатију путем презентације фолклорне уметности. То је подразумевало значајну финансијску помоћ Ансамблу „Коло” од стране државе, што је Олги Сковран умногоме олакшало руковођење овом институцијом и трасирало пут у развоју фолклорног професионализма. С друге стране, делатност Снежане Јовановић се реализује у почетним деценијама XXI века када се Република Србија суочава са деликатном политичком ситуацијом на простору Косова и Метохије. Иако временом добијајући државну финансијску помоћ, спровођење идеја и циљева Ансамбла „Венац” на челу са Снежаном Јовановић пратио је низ отежавајућих околности изазваних немилим савременим послератним збивањима и угрожавањем српских заједница на овој територији.